

Jezuiieten

Platform voor ignatiaanse spiritualiteit

Glenn ter Veer – *“De Heer schrijft recht op kromme lijnen”*

Glenn ter Veer is sinds een jaar directeur van het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit in Amsterdam. Hij is de eerste niet-jezuïet die leiding geeft aan het team, dat nu uit zeven medewerkers bestaat. In dit artikel stelt Glenn zich voor en geeft hij een kijkje in de keuken van het Platform. Want wat doen ze daar toch eigenlijk in Amsterdam?

Glenn ter Veer

Glenn werd geboren in Assen (1977) op steenworp afstand van het beroemde TT-circuit en was van jongs af aan gefascineerd door muziek én door het geloof. Vooral het mystieke fascineerde. Als kind kon hij urenlang in de Bijbel met de gravures van Gustave Doré bladeren. Warme herinneringen bewaart hij ook aan de Latijnse mis die in zijn jeugd regelmatig werd bezocht met zijn vader en oom in de Sint-Willibrordkerk in Utrecht, de kerk waar hij gedoopt is en zijn ouders gehuwd.

Studietijd

“Thuis werd veel naar muziek geluisterd en vooral ook zelf gemaakt. Mijn vader speelde gitaar en ik weet eigenlijk niet anders dan dat ik zelf ook gitaar wilde leren spelen. Vanaf mijn 9e mocht ik eindelijk op gitaarles en ik bleek zowaar talent te hebben. Na enkele jaren mocht ik daarom doorstromen naar de vooropleiding van het conservatorium, dat parallel liep aan mijn middelbare school. Op mijn 15e won ik het Nationaal Concours voor Jonge Gitaristen en wist ik het zeker: later als ik groot ben, wil ik concertgitarist worden en gitaardocent aan het conservatorium. Na een masterclass gevolgd te hebben werd ik uitgenodigd om aan de Hochschule für Musik & Tanz in Keulen te komen studeren. Daarmee kwam een prachtige droom uit en verhuisde ik op mijn 19e van Assen naar Keulen.

Op de middelbare school stond geloof op een laag pitje. Maar tijdens mijn studie in Keulen maakte ik er een gewoonte van om regelmatig even de prach-

Glenn ter Veer

tige Kölner Dom binnen te wippen, die op de route lag van mijn studentenhuys in Lindenthal naar het conservatorium. Steeds vaker vroeg ik mij af wat het geloof eigenlijk voor mij betekende. Langzaam groeide er een gebedsleven en kwam het besef dat ik mij daarin verder wilde verdiepen. Het besluit om theologie te gaan studeren aan het grootseminarie Rolduc in Kerkrade (bisdom Roermond) was daar het gevolg van. In deze periode maakte ik ook kennis met de jezuïeten en heb ik de GO in het dagelijks leven (Joseph Tetlow) en later ook de 30-daagse mogen doen. Hoewel ik in die tijd meer affiniteit had met de Karmel, is daar wel het zaadje geplant voor mijn huidige rol als directeur van het Platform.

Na mijn seminarieopleiding ben ik drie jaar werkzaam geweest als pastor voor het bisdom Groningen-Leeuwarden. Samen met Hans van den Hende, de huidige bisschop van Rotterdam, was ik verantwoordelijk voor vijf parochies in Noord-Groningen en daarnaast als gedelegeerde voor het jongerenwerk van het bisdom.

In 2008 besloot ik echter te stoppen als pastor. Ik voelde me van meet af aan doodongelukkig

Ignatiushuis in Amsterdam waar het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit is gevestigd.

in die rol en dit was in de geestelijke begeleiding tijdens mijn seminarietijd helaas onvoldoende uitgekristalliseerd. Ik werd beleidsmedewerker voor een gemeente in Noord-Holland en volgde een studie managementwetenschappen met veranderingmanagement als specialisatie. Enkele jaren later gevolgd door een overstap naar consultancybureau BMC. Als consultant adviseerde ik overheden en

maatschappelijke organisaties op het gebied van beleid, strategie, en verandervraagstukken en was ik actief als interim-manager.”

Een nieuw begin

“Mijn besluit te stoppen als pastor had een enorme impact op mij persoonlijk en op mijn sociale leven.

Dat het voor mij een gewetensbeslissing was, daar had bovendien lang niet iedereen een boodschap aan. In deze periode heb ik ook een andere kant van de kerk leren kennen. Dat was een harde les. Het heeft dan ook een aantal jaar geduurd om mij weer te verzoenen met de kerk en om daar weer mijn plek in te vinden. Heel belangrijk voor mij was de dispensatie die in 2013 door paus Franciscus werd verleend. Het maakte een nieuw begin mogelijk.

Het was de moeilijkste beslissing van mijn leven, maar achteraf gezien ook een enorme leerervaring. Als ik al dacht iets van God te begrijpen en wat Hij met mij voor had, werd dat weer afgebroken. Je hebt God nou eenmaal niet in je zak. Om op een dieper niveau misschien wel te ontdekken wie Hij was waardoor de mogelijkheid ontstond die relatie verder te verdiepen. In mijn leven zie ik dat als een terugkerend patroon. Het besef dat het uiteindelijk er niet omgaat wat ik allemaal probeer te realiseren, maar dat het gaat om Hem. "De Heer schrijft recht op kromme lijnen", zeg maar. Dat was voor mij een les en is het nog steeds. Het is een groot geheim, dat Hij zich juist manifesteert aan de rafelranden van het leven, in de gebrokenheid, in de afwijzing, in mijn ontoereikendheid. Leven uit genade. Verder heeft deze moeilijke periode mij ook heel veel andere mooie dingen gebracht. Ik heb mij kunnen ontwikkelen op allerlei vlak, ik kwam mijn vrouw tegen en wij kregen onze twee dochters."

Ondernemerschap

"Vlak voor de coronaperiode ben ik met een compagnon een onderneming gestart. We ontwikkelden nieuwe bedrijfsconcepten op het gebied van *facility management*, *blockchain* en horeca en brachten die naar de markt. Een boeiende tijd waarin we, ondanks corona, mooie stappen hebben kunnen zetten. Vorig jaar zomer heb ik mijn belang in de bedrijven verkocht. Het werk vond ik inhoudelijk heel erg boeiend maar er ontstond spanning tussen mij en mijn compagnons over de waarden die we niet altijd deelden. De wijze waarop je met mensen omgaat of het nu investeerders, medewerkers of klanten zijn, vind ik essentieel en geld verdienen van belang, maar niet het hoogste en enige doel. Ondertussen bleef ik ook zoeken naar een invulling

Cover van het jaarverslag 2022

om weer meer voor de kerk te kunnen betekenen. De vacature van directeur van het Platform kwam op mijn pad en deze liet me niet meer los. Ik merkte: hé, hier gebeurt iets. Het besef dat je soms hebt dat Onze Lieve Heer iets van plan is. Nu ben ik al weer een jaar directeur van het Platform en ben heel blij dat ik deze stap heb kunnen en mogen maken. Ik voel mij thuis - dat kan ik echt wel zeggen."

Wat zijn jouw taken als directeur?

"Mijn opdracht is om het Platform te helpen zich verder te ontwikkelen en te begeleiden in haar groei: Internetpastoraat, GO, GeOs, Ignis webmagazine en Cardoner. Met die groei is het de afgelopen jaren hard gegaan. Zo verdubbelde bijvoorbeeld het aantal deelnemers van een GO-meerdaagse ten opzichte van de periode voor de coronapandemie en verdrievoudigde het aantal installaties van de dagelijkse gebedsapp Bidden Onderweg. Natuurlijk iets om heel dankbaar voor te zijn!

Tegelijkertijd bereikten we daarmee als organisatie ook wel de grenzen van wat we op verantwoorde wijze aankonden. Voor het bestuur van het Platform daarom vorig jaar aanleiding om in haar nieuwe meerjarenbeleidsplan 2022-2032 te focussen op uitbreiding en verdere professionalisering van de

organisatie, doelgroepenbeleid en doorontwikkeling van de marketingfunctie, het genereren van aanvullende inkomsten en het versterken van onze samenwerking met andere organisaties.

Veel van mijn tijd gaat in dit soort werkzaamheden 'achter de schermen' zitten. Ik zeg wel eens dat ik 30% in de organisatie en 70% aan de organisatie werk. Een ondernemersvuistregel als je je organisatie echt verder wilt brengen en die opgave serieus neemt; al komt dat natuurlijk in de praktijk niet zo precies."

Het Platform als organisatie

"Het is goed om te benadrukken dat het Platform van nu, echt een heel andere organisatie is dan het cursuscentrum van toen. Ik zit hier met een andere opdracht dan de voorgaande directeuren. Het Platform bestaat al een aantal jaar, sinds 2015, en we zitten nu in een soort overgang van de *startup* fase, waarin we onze nieuwe activiteiten en diensten inmiddels bewezen hebben, naar de *scale-up* fase waarmee we een volgende nieuwe ontwikkelingsfase ingaan.

Het fundament ligt er en nu zijn we de puzzelstukjes aan het optimaliseren, zodat we in de volgende fase door kunnen groeien. Als team doen we heel veel maar de uitdaging is nu om dit meer te stroomlijnen. Het merkidentiteitstraject waarmee we onlangs zijn gestart helpt ons hierbij. Met name de vier apostolische speerpunten zijn hele mooie kapstokken om diensten en activiteiten 'aan op te hangen' die aansluiten bij de concrete noden van onze tijd. We vertalen ze momenteel stap voor stap naar programmalijnen."

Uitdagingen

"Een belangrijke uitdaging waar we voor staan is om onze boodschap verstaanbaar en inclusief - dus zonder mensen uit te sluiten - te communiceren aan het brede publiek. Dat gaat niet alleen over het vinden van de juiste woorden, maar uiteindelijk ook over de soteriologie en missiologie die hierachter schuilgaat. Hoe kan het Evangelie ook door mensen in onze tijd en cultuur als heilzaam worden ervaren

en dus relevant voor hen zijn? En wat kunnen we als Platform specifiek voor de periferie betekenen? Dat zijn twee vragen die ons zeer bezig houden."

Wat zijn belangrijke waarden voor jou in je werk?

"Ik streef ernaar om op een verbindende, integere, respectvolle manier met mensen om te gaan, zorg voor anderen te hebben, en er voor anderen te zijn. Maar natuurlijk gaat dat vaak genoeg mis. Dat ik dit mag doen, in deze rol, is voor mij ook wel een soort bekeringsproces. Het maakt mij bewust van de verantwoordelijkheid die ik heb, en stimuleert mijn persoonlijke Godsrelatie steeds verder te verdiepen. Dat is een appel dat het werk steeds aan mij doet. *Practice what you preach* - het is steeds een oproep naar jezelf om je daartoe te verhouden. Steeds weer onderscheiden, zitten we nog op het juiste spoor - is het mijn of onze wil geschiede of toch 'Uw wil geschiede'?"

Wat hoop je voor de toekomst?

"Wat we met het Platform beogen is om met onze spiritualiteit voor een steeds grotere groep mensen van betekenis te kunnen zijn, en ik hoop, en daar werken we hard aan, dat we de stappen die daarvoor nodig zijn de komende drie jaar kunnen zetten. Met de focus op de vier apostolische speerpunten. 1. GO/spiritualiteit 2. Maatschappelijke inclusie 3. Jeugd en onderwijs 4. Ecologie.

Het gaat dan niet om allerlei vrome dingen of mooie theoretische beschouwingen, maar dat we echt van betekenis kunnen zijn en daardoor mensen kunnen inspireren om zichzelf verder te ontwikkelen en te groeien in geloof. Om zich te laten inspireren door het evangelie met onze spiritualiteit als richtingwijzer. We hebben een authentieke spiritualiteit die zich in het midden van de kerk bevindt, open, iedereen mag bij ons een thuisvinden. Of zoals paus Franciscus het zegt: 'Todos, todos, todos!'"

Interview door Karin Benoist

De Bisschoppensynode in drie foto's

Van 4 tot en met 29 oktober 2023 vond in Rome de Bisschoppensynode over synodaliteit plaats. Een maand lang spraken driehonderdvijftig kerkelijke leiders en leken over de toekomst van de kerk. Het jargon-woord "synodaliteit" staat voor een inclusieve, participatieve kerk waarin we "samen op weg" zijn.

Onder de deelnemers waren meerdere jezuïeten. Zo is Pater Giacomo Costa achter de schermen de belangrijkste architect van het proces, en is kardinaal Hollerich aangesteld als penvoerder. Ook zuster Nathalie Becquart verdient het om genoemd te worden: ze is de rechterhand van kardinaal Grech, de eindverantwoordelijke voor de synode, en ze is lid van een ignatiaanse vrouwelijke congregatie.

Er wordt gespannen uitgekeken naar de uitkomsten, maar dat zou wel eens tegen kunnen vallen. De synode wil vooral een proces in gang zetten. Vooruitstrevende katholieken (zoals ikzelf) hopen dat er meer ruimte komt voor vrouwen in de kerk en dat het kerkelijke spreken over homoseksualiteit herzien wordt. Behoudsgezinde katholieken daarentegen vrezen voor een glijdende schaal: waar komen we uit als we dingen gaan veranderen? Hoop en vrees wisselen elkaar daarbij af: bij de één hoop dat er iets verandert, en vrees dat het zal tegenvallen, en bij de ander is het juist het omgekeerde.

Ten tijde van het schrijven van deze bijdrage, is nog niets bekend qua uitkomsten. Toch valt er al van alles te melden. Misschien dat drie foto's dat het beste doen.

Het kruis van Franciscus

Voor de deelnemers de vergaderzaal binnenkomen, passeren ze een groot kruis. Het staat zo opgesteld dat je er als het ware over struikelt. De bedoeling is dat je het opmerkt. In de Franciscaanse familie is dat zogenaamde San Damiano kruis verbonden met de oproep die Franciscus hoorde: herstel mijn kerk. Daarbij dacht hij eerst aan een vervallen kerkje waarin hij aan het bidden was, en later begreep hij dat het ging over de kerk in het algemeen.

Het San Damiano kruis.

Dat kruis herinnert de deelnemers eraan dat het niet gaat over mijn of jouw overtuiging, en al dan niet gelijk hebben of krijgen. Het gaat over Gods oproep dat we zijn kerk zouden herstellen. Het gaat erom dat we als kerk méér instrument van heil worden, van hoop, van inspiratie, van licht. Omdat we mensen zijn, zitten we er vaak naast, ook als kerk. Hoe kunnen we de kerk meer teken van Gods goedheid laten zijn?

De tafelschikking in de aula

Als men eenmaal in de vergaderzaal is aangekomen (of, in jargon, de "aula"), valt de opstelling op. Geen klassieke opstelling met oplopende rijen stoelen, zoals in de grote leszalen van de KU Leuven. In plaats daarvan ronde tafels.

Liturgiewetenschappers zeggen: de ruimte spreekt. Een kapel waar je samen rond de lezenaar en rond het altaar zit, symboliseert dat je geloofsgemeenschap bent. Een klassieke opstelling van banken achter elkaar past eerder bij een hiërarchisch beeld van de kerk. Priester en gemeenschap zijn gescheiden, waarbij de één spreekt en de ander luistert.

Deelnemers aan de synode in de Paus Paulus VI Aula in Vaticaanstad - Vatican Media, via EPA

James Martin s.j. (rechts) met kardinaal Müller.

De ronde tafels betekenen dus: de synode wil een geloofsgemeenschap zijn. Centraal staat de dialoog, het samen in gesprek zijn. Aan elke tafel zitten bisschoppen en kardinalen naast niet-gewijde mede-gelovigen, mannen én vrouwen. Ten slotte, op geregelde momenten zwijgt men, om te laten bezinken wat er gezegd is en Gods woord te laten opborrelen in onze ziel. Mogen we deze volstrekt nieuwe kerkelijke manier van werken al begroeten als een vrucht van de synode?

Wie James Martin allemaal ontmoet

Ten slotte: James Martin s.j. post op social media posters met mensen die we gemakshalve vaak karakteriseren als "kerkelijke tegenstanders." Zo postte hij een foto van hemzelf met het hoofd van de Hongaarse Grieks-katholieke kerk, met wie hij van mening verschilt over LGBTQ-kwesties, met de tekst, "tijdens de synode kun je vriendelijke gesprekken hebben met mensen met wie je van mening verschilt over bepaalde onderwerpen." De dag erna verscheen een foto met kardinaal Müller, van wie hetzelfde geldt, met de tekst "vereerd om kardinaal Müller te ontmoeten. Ik ben vol bewondering voor zijn vriendschap met Gustavo Gutiérrez, de vader van de bevrijdingstheologie. We hebben boeken uitgewisseld, hij gaf me zijn boek over Gutiérrez, en ik gaf hem mijn boek over Jezus."

De foto's spreken van een kerk waar we elkaar niet verketteren, maar in gesprek zijn, als medegelovigen. Een hoopvol beeld van de kerk van de toekomst.

Jos Moons s.j.

Living Stones rondleiding

Nieuwe start voor Living Stones

Het begon in Bologna, waar een bevlogen studentenpastor gelovige en kunstminnende studenten wist te mobiliseren om in de zomer een of meer weken beschikbaar te zijn als gids in een van de monumentale kerken. Het werden zomerkampen, die zich geleidelijk over Europa verspreidden: Rome, Santiago, Berlijn, Padua, Chicago, Mexico City (!) en, in een rij van bijna veertig steden, op een gegeven moment ook Amsterdam.

Jezuïet in opleiding Pascal Calu ontdekte de mogelijkheden voor zo'n kamp en het gidsen in de monumentale Krijtberg kerk in hartje stad. Dat was een zomer op proef, maar het beviel zo goed dat er meerdere volgden.

Een nieuw idee ontstond: niet alleen een jaarlijks zomerkamp, maar een heel jaar samen zijn rond vier speerpunten:

- Missie: gastvrijheid betonen, vreugde als gelovige, een levend getuigenis geven in een kerk die daar ruimte en sfeer voor biedt;
- Vorming: kunsthistorische kennis, kennis van de plaatselijke geloofsgeschiedenis, maar ook persoonlijke vorming: hoe gedraag je je als gids in een kerk?
- Gemeenschap: een gemeenschap vormen die open is, ontvankelijk, waar altijd gasten welkom zijn, maar waar je ook over je geloofsleven kunt spreken;
- Spiritualiteit: je moet je geloof blijven voeden, als gelovige durven staan in een groeiproces en daar samen aan werken door regelmatige onderscheiding van wat er zoal loskomt.

Experimentele fase

De 'levende stenen' (1 Petrus 2, 4 vv.) konden met een wisselende groep rond een vaste kern gedurende een jaar experimenteel samenwonen in het jezuïetenhuis in de De Lairesestraat, dat daarvoor gelukkig beschikbaar kwam. Eerst vond het zomerkamp daar onderdak en in oktober 2022 begon hun

Verhuizing naar Spuizicht gelegen naast de Krijtberg kerk

taak als gidsen in de kerk, die daardoor veel vaker open kon zijn. Maar ook de eerlijke poging om een echte geloofsgemeenschap te vormen. Het waren wel allemaal parttimers, want de meesten waren studierend en vonden in de stad baantjes om in de kosten bij te dragen.

Al op het einde van dat eerste jaar begon de aanloop naar een nieuw jaar. Juist via het werk in De Krijtberg meldden zich kandidaten, maar het netwerk dat over heel Europa verspreid is (denk aan Magis en de Wereldjongerendagen) leverde ook belangstellenden op die graag een tussenjaar inlsten in hun opleiding. Intussen was ook de beslissing genomen om het grachtenpand aan Singel 440, dat

tegen de Krijtberg aanleunt, te renoveren zodat het beschikbaar kon zijn voor de *Living Stones*. Op 10 oktober van dit jaar was het zover: een zorgvuldig voorbereide verhuizing (de *Stones* hadden een architecte in hun midden) gaf ruimte aan zes en later acht jonge mensen die met veel elan aan hun werk in de stad begonnen.

Verrijking

We beleven hun aanwezigheid als een zegen voor velen. Er is duidelijk een jonger publiek in de Krijtberg gekomen en dat geeft een heel nieuwe sfeer in de kerk. Er zijn veel contacten gelegd: hun benadering is zo open en toegankelijk, dat er voor ieder aandacht is, moslim, jood, ongelovige. Vaak komen er christenen die verbaasd zijn over wat ze aantreffen, niet alleen het monument maar ook zo'n groep jongeren die heel open over hun geloof spreken en uitnodigen om zich bij hun gebed aan te sluiten. Het intentieboek dat zij bijhouden is vaak ontroerend – en internationaal! Er zijn getuigenissen en gebeden van mensen uit de hele wereld.

Tijdelijk engagement

Als je intreedt in het noviciaat tref je een beproefde structuur aan voor de vorming als jezuïet. Die kunnen de *Stones* niet bieden, omdat het engagement tijdelijk is en heel de opzet nog steeds een experiment wat weliswaar geleid wordt door – durf ik zeggen – charismatische mensen. Zo'n levende dynamiek aandurven met jongeren vereist nogal wat van de beschikbaarheid voor alles wat je als gelovige kan vormen. Ook de bij jezuïeten bekende *correctio fraterna*, de broeder- en zusterlijke terechtwijzing. Het engagement van de betrokkenen in dit project is indrukwekkend, zo pretentieloos als ze zich ook mogen presenteren. Hun geloof heeft iets vanzelfsprekends en dat is voor velen in deze stad ongekend.

Ben Frie s.j.

Als een heiden je vraagt hem je geloof te tonen, neem hem dan mee naar je kerk en toon hem de beelden en afbeeldingen en leg hem uit wat al die religieuze schilderijen betekenen.

Johannes van Damascus

Etnisch-confessionele spanningen in Manipur

Christenen en hindoes staan lijnrecht tegenover elkaar in een Indiase stammenstrijd. Is het een religieus conflict, of ligt de oorzaak dieper?

India kwam in juli 2023 in het nieuws door de vreselijke geweldsincidenten in Manipur, een van de tribale staten op de grens met Myanmar. Die staten liggen in vogelvlucht ongeveer 1600 km ten oosten van de hoofdstad New Delhi. Tientallen 'stammen' wonen in een gebied waar decennialang tribale staten vochten voor onafhankelijkheid, met als gevolg honderden doden bij zowel de stammen als bij de door Delhi gezonden militairen.

Vijandschap tussen Kuki en Meitei

In Manipur, een tribale staat op de grens met Myanmar, vechten nu twee stammen tegen elkaar: de Kuki en de Meitei. De Kuki, die vooral in de hoger gelegen bossen wonen, zijn meestal christen. Samen met enkele kleine stammen bezitten zij bijna negentig procent van de gronden. De Meitei wonen voornamelijk in de valleien en zijn meestal hindoe. Zij bezitten ongeveer tien procent van de gronden. Ze zijn minder talrijk dan de Kuki maar hebben de politieke macht. De vijandschap tussen Kuki en Meitei is even oud als de heuvels waarop ze wonen, maar sinds meer dan een jaar zijn de spanningen tussen de twee groepen toegenomen.

Aan de oorsprong van het oplopende conflict ligt het statuut van de twee stammen. Beiden waren sinds eeuwen animistisch. Tweehonderd jaar geleden zijn de Meitei hindoe geworden. De Kuki werden later christelijk. De Kuki zijn door de Britten gedefinieerd als een *scheduled tribe* en genieten daardoor een speciale voorkeursbehandeling: ze hebben recht op een bepaald aantal jobs in de administratie en in het onderwijs. De Naga is de derde grote stam in Manipur en heeft hetzelfde statuut. Als *scheduled tribes* mogen de Kuki en de Naga ook in de beboste

heuvels eigendommen hebben. Voor andere stammen is dat verboden. De Meitei vindt dat ze ook recht heeft op dat statuut en op de daaraan verbonden voordelen en wil daarom erkend worden als *scheduled tribe*.

Gewelddadigheden tegen vrouwen

Volgens The Guardian vielen er tijdens de recente spanningen honderden doden en sloegen tienduizenden op de vlucht. Deze wreedheden haalden vroeger zelden de wereldpers. Het conflict werd echter wereldnieuws toen in juli, twee maanden na de feiten, een video viraal ging. Te zien is hoe twee christelijke Kuki vrouwen begin mei 2023, naakt op straat werden geparadeerd en publiekelijk verkracht.

Waarom duurde het twee maanden voordat die video werd verspreid? Enkel jaren geleden stuurde de regering in Delhi een groot aantal paramilitairen naar de regio om "de spanningen" te controleren. Deze politiemacht is grotelijks afzijdig gebleven. Wie is daarvoor verantwoordelijk?

De rol van Modi

Minister-president Modi liet, twee maanden na de feiten, weten dat het "een schande was dat dit in India kon gebeuren" en dat "de schuldigen zouden terecht staan". *Too little, too late*, zeggen zijn tegenstanders. Hij krijgt al lange tijd nationaal en internationaal ferme kritiek op zijn door *hindutva* geïnspireerd beleid.

Ook lokale bronnen zijn meer en meer geneigd om een communautaire interpretatie te geven aan de

Premier Modi arriveert in Tokyo. Foto: MEAphotogallery via Flickr.com.

confrontatie in Manipur. De etnische tegenstelling gaat nu samen met een confessionele. Dat wil zeggen dat het zogenaamde *hindutva* gedachtegoed wordt gebruikt om de twee stammen tegen elkaar op te jatten. Dat gedachtegoed komt van buiten de regio en zo zitten we op een zeer delicaat punt.

Leidt hindutva tot sectaire staat?

De Hindi term *hindutva* kan eenvoudig vertaald worden als hindoe-nationalisme en heeft als doel een hindoeestaat op te richten, intolerant voor de islam en voor andere niet-hindoe minderheden. Het activisme van de paramilitaire organisatie RSS (Rashtriya Swayamsevak Sangh) is daarvan de belangrijkste (soms agressieve) promotor. Velen in India vrezen dat het *hindutva* gedachtegoed zou kunnen leiden tot een autocratische, sectaire staat. Vele incidenten in andere streken van India wijzen in die richting. Het is niet duidelijk of de regering van Modi en zijn BJP (Bharatiya Janta Party) voldoende afstand nemen van deze evolutie. Integendeel, zo zeggen velen.

De haatcampagnes in geheel India tegen moslims en andere minderheden zijn een zwarte vlek geworden op het beleid van minister-president Modi.

Politiek voordeel

Hoewel het in Manipur aanvankelijk ging over een confrontatie tussen twee stammen, heeft het de spanningen tussen hindoes en christenen doen oplopen. Premier Modi kon zich dus niet veroorloven om daarover te zwijgen en hij moest deze "schande" publiek veroordelen. Hij mag nu wel geopolitieke en economische successen boeken, hij maakt ongetwijfeld gebruik van communautaire spanningen. Ook op andere plekken in India worden spanningen tussen religieuze groepen gebruikt om politiek voordeel te behalen. Hier gaat het in de eerste plaats om spanningen tussen hindoes en moslims en niet tussen hindoes en christenen. De politieke oppositie in India is er echter niet gerust op. Ze heeft onlangs, met het oog op de nakende verkiezingen, een eenheidsfront tegen Modi gevormd. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

Winand M. Callewaert

AMSTERDAM

Xaveriushuis

In de Krijtberg zijn in augustus twee zomerretraites gegeven: zonder overnachting, in de stad, met veel aandacht voor gemeenschappelijk gebed. ★ Jan Stuyt was met dertig pelgrims een week in Loyola en Bilbao, in de sporen van Ignatius van Loyola en Pedro Arrupe. Aansluitend was Jan in Rome voor de International Development Group van de Jesuit Refugee Service (JRS). Op 15 november heeft hij zijn veertigjarig priesterjubileum gevierd met een eucharistie in een volle kerk en een boottocht door de Amsterdamse grachten. Bij deze gelegenheid verscheen bij Adveniat zijn boekje *Filigran* met een aantal columns van zijn hand, geschreven voor *Ignis webmagazine*. ★ Het boek Levenslessen van Nikolaas Sintobin staat in Nederland op de shortlist van het beste theologische boek, en in Vlaanderen van het beste spirituele boek. Beide nominaties voor 2023. ★ Mark Lindeijer is intussen huisgenoot geworden. De parochie in Roosendaal heeft hem een mooi afscheid bezorgd. Hij verdeelt zijn tijd tussen de kerkgangers en de geloofscursisten van de Krijtberg, de Zusters van het Heilig Hart in Nijmegen én de stichteres van vier 19e-eeuwse congregaties, van wie hij de biografie aan het schrijven is. Ondertussen blijft de overgang van het rustige Roosendaal naar het roerige Amsterdam voor hem wel wennen. ★ We zijn een nieuwe huisgenoot rijker in de persoon van Pascal Calu, een Vlaamse jezuïet in opleiding. Hij zal het komend jaar actief zijn in bij het Ignatiushuis in de Beulingstraat, waar het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit is gevestigd, voor retraites en het internetpastoraat. ★ Peter Peelen geeft dit schooljaar les aan zes brugklassen van onze Stanislasvestiging praktijkonderwijs in Rijswijk. Daarbij helpt hij de school vormgeven aan haar identiteit. Verder vierde hij zijn veertig jaar priesterschap in twee parochies waar hij regelmatig voorgaat, in Waddinxveen en in Den Hoorn bij Delft. ★ Eind juni vertrok de groep van acht *Living Stones* na acht maanden. Ze woonden in De Lairessestraat, en hielpen als kerkgidsen en animatoren van gesprekken in de Krijtberg. In juli waren er na elkaar drie groepen van telkens negen jonge mensen. Begin oktober nam een nieuwe groep van acht *Living Stones* zijn intrek in Spuizicht, het pas gerestaureerde huis naast de kerk aan het Singel.

★ Bastiaan van Rooijen verhuisde van het Xaveriushuis naar gemeente Favre in Leuven, waar hij zijn theologische studies zal voltooien.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

Op donderdag 14 september hebben we in de gastvrije trappistinnenabdij van Brecht onze startdag gehouden. We waren zeer onder de indruk van de abdijkerk, die een opvallende gelijkenis vertoont met de kerk van ons huis in Heverlee: zelfde vormgeving van de apsis, gelijkaardige kleur van de baksteen, grootse afmetingen. ★ Guido Dierckx heeft als orgelpunt van de vakantie een week in Montpelier verbleven, waar nog twee Franse jezuïeten het huis openhouden. ★ Enkele dagen verbleef in ons huis pater Jean-Baptiste Ganza, assistent econoom van de Sociëteit, voor de bespreking van de financiën van de regio. ★ Het lerarenkorps van het Sint Stanislascollege heeft ons huis vereerd met een bezoek. En op een zondagavond heeft onze overste, Theo, een film voorgesteld die ons aanmoedigt om meer vegetarisch te leven. Het voornaamste argument was: het vermijden van dierenleed. ★ Tenslotte verbleef onze regionale overste, Marc Desmet, van 6-12 oktober in Ljubljana (Slovenië) voor de vergadering van de hogere oversten van Europa.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

De lange zomer met zijn hittegolven in juni en september heeft ons veel deugd gedaan. André De Ridder nam deel aan de gemeenschappelijke vakantie aan zee, waar hij uitgebreid kon wandelen en diverse musea bezoeken. Luk Arts trok met vrienden naar Tirol. Grote tochten waren er niet meer bij, maar nog eens aldaar de lucht en de sfeer opsnuiven was een ultieme ervaring. ★ Onze gemeenschap telt nu tien medebroeders. Herman Paulussen heeft definitief zijn intrek bij ons genomen en ook Paul Crab kwam de rangen vervoegen. Roland Daes, opgenomen in Huize Stracke, stelt het duidelijk veel beter dan enkele maanden terug. Ludo Vanden Broek heeft zijn dubbele cataractoperatie goed doorstaan. Met een arendsblik volgt hij alles wat reilt en zeilt in

Capenberg. ★ Met Johan Verschuere hadden we een dubbele ontmoeting. Eerst mochten we hem samen met zijn moeder aan tafel uitnodigen. Wat later gaf hij voor de oud-leraars van het Xaveriuscollege een boeiende en erg gewaardeerde uiteenzetting over het leven van de jezuïeten in Rome, waar ook de gemeenschap te gast was. Vervolgens organiseerden de OXACO-senioren een conferentie met als spreker professor Walter Weyns (UA), die ons zijn boek *'Wie, wat, woke?'* voorstelde. ★ Op 16 september was er eindelijk de jubileumviering van vijftig jaar Capenberg. Het is ons huis, ons nest, waar het goed wonen en werken is en dit reeds gedurende ruim vijftig jaar. Corona heeft de jubileumviering een beetje achteruit geschoven. Alles begon met een dankviering, voorgegaan door de overste van de gemeenschap en ondersteund door het vriendenkorps, met als evangelielezing *'Aan de vruchten kent men de boom'*. Want een sportief gebeuren combineren met zorg voor ouder wordende en daardoor hulpbehoevende mensen was een origineel concept, dat is het minste wat je kan zeggen! ★ Nog belangrijk om te vermelden, eind september werden alle leden van onze gemeenschap gevaccineerd tegen Covid: laat de winter maar komen ...

BRUSSEL

Arrupe

Ons echtpaar vleermuizen fladdert lustig een laatste ronde voor ons ontbijtraam in het ochtendgloren. Hun familiegeluk is het wetenschappelijke bewijs dat onze kloostertuin middenin de stad 'insectenvriendelijk' wordt onderhouden. Het regenvocht deed dit jaar alles mooi verwilderen en de snoei-man zal bij ons nog welkom zijn. ★ Op het feilloze geheugen van pater Charles Verhezen wordt regelmatig een beroep gedaan om de actuele geschiedenis van de Sociëteit getrouw op schrift te kunnen stellen. Als laatste ooggetuige van historische sleutelmomenten in Afrika, Indië en in eigen vaderland geeft hij regelmatig interviews aan onderzoekers en serieus geïnteresseerden. Zijn laatste reeks anekdotes over het herbegraven van Constant Lievens s.j. bijvoorbeeld, zijn een kostbaar element in het proces van zijn heiligverklaring - van pater Lievens dan. ★ De cardioloog van pater Jos Janssens heeft zijn hypermodern kabinet nu op de negende verdieping

van het Sint-Jansziekenhuis. Die trappen helemaal oplopen is reeds een voorafgaande gezondheidstest voor al zijn patiënten. Pater Jos heeft die cruciale proef met glans doorstaan en is goedgekeurd voor Gods dienst. Hij mag daar volgend jaar nog eens terugkomen. ★ Frans Chanterle en Ludwig Van Heucke bespelen het fornuis tijdens de afwezigheden van mevrouw Patricia, onze keukenprinses. Van beroemde chefs leren zij via het internet alle dagen weer wat bij over de professionele knepen in de cuisine. Talloze gasten uit het buitenland vinden de weg naar onze klassiekers uit de Belgische keuken en het aantal 'couverts' verminderd er niet op. ★ Op de zonnige 'startdag' in de schaduw van het Zoniënwoud hebben alle leden van onze gemeenschap zich openhartig kunnen uitspreken. We hoeven voor elkaar absoluut niets te verbergen. En, onder leiding van onze waakzame overste, Hugo Carmeliet, kijken we met christelijke blijmoedigheid naar de toekomst. Ook al vrezen we af en toe wat we nog allemaal zullen meemaken...

DRONGEN

Hurtado

Op 18 april overleed in Veurne de kunstenaar Luc Hoenraet. In de Ruusbroec-kapel van de Oude Abdij van Drongen hangt een door hem geschilderd kruis. In de tuin staat een tweede kruis, gemaakt van spoorwegaalken. Op 13 mei werd, na een plechtigheid voor familie en vrienden in de Ruusbroec-kapel, zijn as rond het kruis in de tuin uitgestrooid. ★ In de maanden juli en augustus telden we 199 mensen die in een of andere vorm retraite deden. Ze werden door drieëndertig begeleiders en vrijwilligers, o.a. van onze gemeenschap, begeleid. Wim Dombret behoort tot het team van de familiedagen. Wiggert Molenaar begeleidde gedurende dertig dagen geestelijke oefeningen en deed daarna ook nog eens zijn persoonlijke achtdaagse retraite: een spirituele marathon. De contemplatieve oefeningen van Jalics werden door Pieter-Paul Lembrechts begeleid. Verder stonden een retraite met kunst gegeven door Bert Daelemans en een schrijfretraite op het programma. ★ Wauthier de Mahieu werd dit jaar negentig. In augustus bracht hij een bezoek aan zijn 91-jarige zus, die in Zuid-Frankrijk aan de voet van de Pyreneeën woont. ★ Op zondagmiddag 8

oktober, onder een zachte na-zomerzon, had in de tuin van de Abdij een feestje voor alle medewerkers plaats: een toespraak, een bezinning, koffie en taart, volksspelen of gewoon bijpraten. Ook partners en kinderen waren van de partij.

HEVERLEE

Sint-Jan Berchmans / Lerkeveld

We hebben de eerste lange hittegolf doorstaan in een opvallend fris gebleven huiskapel. Het personeel heeft op *Google* ontdekt dat men de zon moet buiten houden niet met gordijnen achter maar met bescherming voor de vensters. Zo geleerd, zo gedaan. En de temperatuur in onze huiskapel was opvallend lager dan bij de vroegere hittegolven. ✱ Onze overste, Mark Rotsaert, is een weekje naar Rome geweest. Hij was er uitgenodigd om te spreken op een symposium over de *Formula Instituti*, het stichtingshandvest van de Sociëteit van Jezus dat door paus Paulus III in 1540 werd goedgekeurd. De rijkdom en de diepte van de tekst werden belicht door sprekers uit verschillende delen van de wereld. Een inleiding van pater Arturo Sosa s.j., onze algemeen overste, plaatste vooral twee begrippen uit de *Formula* in het licht van de huidige wereldtoestand: armoede en nederigheid. Pater Mark belichtte het deel over de gelofte van gehoorzaamheid aan de paus. Bij zijn terugkeer deelde hij ons mee hoe hij met plezier de Romeinse lucht weer had ingeademd en veel vrienden had terug gezien vanuit zijn tijd als overste op de Gregoriana Universiteit: '*Societas Iesu, societas amoris*'. Hij ontmoette er ook de paters Johan Verschuere en Georges-Herni Ruysen, die hij allebei in prima conditie vond; en eveneens de nieuwe rector van Sint-Juliaan der Vlamingen in hartje Rome. Maar hij heeft ons niet over zijn vroegere favoriete pizzeria's gesproken... Op een voorstel om de gemeenschap over het symposium in te lichten werd (naar Mark's oprechte verbazing!) in grote getale ingegaan. ✱ Mark Rotsaert en André Cnockaert zijn met broeder Bart Bosteels op jaarlijks Samana verlof geweest naar Nieuwpoort. Op de vijftigste verjaardag van zijn priesterwijding werd pater Mark er uitbundig gevierd. De drie vakantiegangers waren juist op tijd terug om van een letterlijk uitgewaaid vakantie te bekomen tijdens het "huis Kwindeem". Zoals elk jaar werd deze

vakantietijd 'ten huize' met veel gepaste activiteiten door Paul Van Looy georganiseerd zodat ook de minder validen mee konden genieten. ✱ De vakantie stemming werd dit jaar echter getemperd door het overlijden van pater Ignace Reynaert van wie we op donderdag 13 juli afscheid namen ✱ De zomer is verder zonder problemen verlopen tot de laatste lange hittegolf die te veel werd voor onze anders nog heel actief in zijn rolstoel rondrijdende Wim Vandeputte. Hij ontviel ons op 13 september. Kort daarna gevolgd door het onverwacht plotse overlijden van Wim Mercelis. Van beiden werd telkens afscheid genomen in een stemmige avondwake en 's anderendaags een verrijzenisviering in aanwezigheid van talrijke familieleden en vrienden. ✱ Op 27 september hebben we acht jubilarissen gevierd te beginnen met de oudste, Georges Cerfontaine, sinds tachtig jaar Gezel van Jezus, Aimé De Vocht, vijfenzeventig jaar in de Sociëteit, Peter Van Gool en Herwig Arts, elk vijftig jaar jezuïet. Johan Allary, Jef De Pril (op vakantie uit Congo) en Mark Rotsaert vierden respectievelijk zestig en vijftig jaar priesterschap. Tenslotte mocht Wilfried Heyvaert het vijftigjarig jubileum van zijn Laatste Geloften vieren. Huisoudsters Gerda en Sofie zorgden voor een prachtige feesttafel en onze meester-koks Bert en Dirk voor een eerste klas diner met uitgekozen wijnen door sommelier Guido Cornelissen. Twee hoogtepunten: een door Rob van den Akker gezongen lied ter ere van Mark Rotsaerts moedige strijd ter redding van de Bollandisten, op muziek van "*Tout va très bien, madame la marquise*" (tekst van Guido Cornelissen) en een huisgemaakte prachtige ijskaart van onze chef-kok Bert. ✱ Met het overlijden van Wim Mercelis is onze anders nogal grote gemeenschap van oud Congomissionarissen een beetje ingekrompen. Maar eind september werden we vervoegd door Jacques Buensi die, zoals Adolf Mubiala, in Leuven zijn Nederlands verder komt opsmukken. ✱ Contact met de Provincie van Centraal Afrika blijft sterk onderhouden. Herman De Weerd blijft bibliotheek, zolders en kelders afschuimen en tientallen goed gevulde kartonnen dozen met een aanhangwagentje van zijn broer naar Boechout brengen voor verder vervoer naar Kinshasa. Bij een bezoek van José Minaku, oud Provinciaal ACE en thans President van de Conferentie van de Afrikaanse Provincies, hebben we vernomen dat de klok van de kerk van

onze vroegere residentie in Brugge nu luidt over het Kivumeer. ✱ Blijkbaar is Lerkeveld niet alleen een huis van studie en studentenleven. Men kan er ook de liefde vinden. Melinda en Toon leerden elkaar kennen toen ze beiden hier op kot waren. Op zaterdag 24 juni mocht Pater Fons in onze kerk hun door Corona uitgesteld kerkelijk huwelijk inzeggen, in aanwezigheid van hun familie en talrijke 'kotgenoten' uit hun studententijd die de viering ook muzikaal opluisterden. ✱ Het academisch jaar is best geëindigd, behalve voor Daan die met enkele vrienden de avond van hun laatste examen nog eens naar de stad trokken. Bij hun terugkeer kwam Daan met zijn fiets zwaar ten val. Hij werd in Gasthuisberg met een hersenschudding en enkele bloeduitstortingen op de intensive care opgenomen. Zelf hield hij pater Fons op de hoogte van zijn toestand tot hij het ziekenhuis mocht verlaten en zelfs zonder veel oponthoud met zijn vriend kon vertrekken op studenten job aan zee. Ondertussen is het nieuwe academisch jaar begonnen en zijn zorgzame en beschermende mama's het kot van eerstejaars zoon of dochter een laatste liefdevolle opsmuk komen geven.

LEUVEN

Favre

Deze afgelopen zomermaanden was het in onze gemeenschap een komen en gaan van huisgenoten maar ook van gasten die voor een langere periode verbleven in Leuven. ✱ Peter O'Sullivan (BRI) is de voorbije zomer priester gewijd in de kerk van de Onbevleete Ontvangenis, Farm Street, Londen door kardinaal Vincent Nichols, aartsbisschop van Westminster. Het was hartverwarmend om dat speciale moment te delen met vrienden, familie en medebroeders, een ervaring om altijd te blijven koesteren. Peter bleef de hele zomertijd in de jezuïetenparochie in het noordoosten van Londen, Sint Ignatius, Stamford Hill, waar hij pastoraal werk verrichtte. Nu terug in Leuven, zal hij zijn thesis afronden en genieten van het laatste jaar van zijn onderzoeksmaster. ✱ De regentie in Amsterdam voor Bastiaan van Rooijen (ELC) is afgelopen en we mogen hem vanaf dit jaar als huisgenoot verwelkomen in Leuven. Bastiaan zijn studie is een mix van (mensen)rechten en theologie. ✱ Samen met Anton Milh (O.P.) ging onze overste Rob Faesen (ELC) een gezamenlijke

vriend bezoeken, de enige kluizenaar van Nederland in Warfhuizen. Rob is intussen op emeritaat in de universiteiten van Leuven en in Antwerpen, maar nog niet in Tilburg. Hij nam recent deel aan het *International Medieval Congress* aan de universiteit van Leeds (UK), en gaf er een lezing. Zoals ieder jaar nam hij eveneens deel aan de zomercursus mystieke literatuur in de Oude Abdij van Drongen, en gaf er een lezing. Verder nam Rob deel aan een internationaal congres over Titus Brandsma aan de universiteit van Nijmegen en was hij in Rome voor een congres in de Noorse Academie waar hij eveneens een lezing gaf. ✱ Na een drukke zomer (Magis, twee lezingen, een retraite in Drongen en een retraite in Salamanca) is Bert Daelemans (ELC) aangekomen in onze gemeenschap. Hij heeft zich intussen geïnstalleerd en is begonnen met lesgeven aan de masterstudenten aan de universiteit (Triniteit en heilsleer; leiderschap en spiritualiteit) en het bevalt hem zeer. Hij blijft bij ons voor een semester. ✱ William D'Britto (BOM) beëindigde zijn proefschrift in het kerkelijk recht. Hij blijft ondertussen actief in de Engelssprekende universiteitsparochie en de St. Kwintenskerk. ✱ Jos Moons (ELC) heeft zich inmiddels eveneens gevoegd bij de bewoners van de Maria Theresiastraat. Hij kijkt dankbaar terug op een feestelijke viering van zijn laatste geloften in de Universitaire Parochie. Jos publiceerde een serie "Theological Briefing Papers for the Synod 2023" en hield voor de zusters Trapistinnen in Arnhem een inleiding over gespreksvoering daarnaast gaf hij een lezing voor een groep van zorgpastores in Madrid. ✱ Perrin Lefebvre (EOF) is eveneens een nieuwe huisgenoot. Na twee jaar regentschap aan de Universiteit van Namen (studentenpastoraat en onderwijs in economie) zal hij in Leuven zijn masterdiploma behalen in de moraaltheologie. ✱ Walter Ceysens (ELC) mag terugblikken op een meer dan vruchtbare Magiservaring met verschillende Vlaamse jongeren in Portugal naar aanleiding van de Wereldjongerendagen. ✱ Leo De Weerd (ELC) maakte deel uit van het begeleiderteam voor de achtdaagse zomerretraites in Drongen en had tevens enkele pastorale "zomerengagements" naast het "gewone" gevangeniswerk in Brussel of elders in één van onze Vlaamse gevangenissen.

Aqua Viva

Medio juni was de visite van de regionale overste en in zijn Memoriale gaf Marc onder andere een uitgebreide inkt op wat er op het moment in de regio allemaal speelt. Dat is een hoop. Het gaat over ontwikkelingen waarin de leden van deze community geen directe betrokkenheid of ervaring meer mee hebben. Maar het was goed om dit overzicht te krijgen. ★ De zomerperiode verliep in Nijmegen, net als waarschijnlijk elders in de regio, nogal bijzonder. Afwisselend was het soms heel warm en dan weer verrassend vochtig en regenachtig. De tuin heeft er wel bij gevaren, en lag er deze zomer aanzienlijk groener bij dan de voorgaande zomers. Wat de zomer in Nijmegen altijd anders maakt is natuurlijk de Vierdaagse. Zoals gebruikelijk stonden wij ook dit jaar weer op de dag van de intocht met een tent langs de tot *Via Gladiola* omgedoopte Sint Annastraat, om de lopers bij hun laatste kilometers te verwelkomen. Het was weer een uiterst bonte stoet met wandelaars die langskwam. Altijd een gezellige en gemoedelijke sfeer die de Vierdaagse kenmerkt, en met broodjes, drankjes en hapjes, en volop vermaak hadden wij het in onze tent weer heel goed. ★ Bij de zomer hoort ook altijd het feest van Ignatius. Dat hebben wij – zoals de laatste jaren gebruikelijk – tamelijk bescheiden gevierd. Een mooie viering met een inspirerende overweging van Jan Bentvelzen en aansluitend een gezellige en heel

NIJMEGEN

goed verzorgde maaltijd. ★ Het zestigjarig Sociëteitsjubileum van Paul Begheyn op 7 september werd groots gevierd. Paul was de enige feesteling en had alleen zijn broers en zussen uitgenodigd om met ons samen dit feest te vieren. Paul komt uit een groot gezin, dus de bescheiden uitnodiging leverde wel meteen een feesttafel op met twaalf mensen. Bijna een derde van het totaal aantal disgenoten in de refter. Paul ging zelf voor in de viering en de feestelijke maaltijd daarna was verrassend en uitermate gezellig. Onze koks hadden dit keer het vleesgerecht bereid met Belgisch bier, en om die reden stond dan ook in plaats van de gebruikelijke wijn, een blond bier en een tripel op tafel van een bekend Belgisch merk. ★ Op 19 september stierf, uiteindelijk toch onverwacht, Peter Koper. Hij was op 18 april naar ons huis verhuisd, na decennia in Utrecht gewoond en gewerkt te hebben. Met de beslissing hierheen te komen was hij heel tevreden. Hij participeerde aanvankelijk volop in de vele activiteiten in ons huis, maar de laatste paar maanden ging hij achteruit en verbleef hij meer op zijn eigen appartement. Op de ochtend van zijn overlijden had Jan Bentvelzen nog op Peter's verzoek boodschappen voor hem gedaan. Samen met zijn familie hebben we op een warme wijze afscheid van hem kunnen nemen. Velen uit Utrecht waren gekomen om zich daarbij aan te sluiten. Onder hen was de dominee van de Domkerk, waar Peter zeer mee verbonden geweest was, die hem met een mooie overweging recht deed.

De wolvenpot

In Amsterdam is ieder jaar een hockeytoernooi voor de jeugd: het wolvenpot toernooi. Het wordt georganiseerd door HIC, de club die kort na de Tweede Wereldoorlog is opgericht als "Hockeyvereniging Ignatius College". Ook RKAVIC, ontstaan uit RKAV en VIC, twee rooms katholieke Amsterdamse voetbalverenigingen, had jarenlang een wolvenpot-toernooi. De verenigingen zijn opgericht door jezuïeten van het Sint Ignatiuscollege. Ze voeren nog steeds een wolvenpot in hun logo op de website en het clubhuis.

De naam wolvenpot is ontleend aan het familiewapen van Loyola: twee wolven naast een kookpot. Met een beetje speelsheid kun je beweren dat *LOY* staat voor wolf (vergelijk het Franse woord loup en het Spaanse lobo) en *OLLA* is Spaans voor kookpot. De oudste afbeelding van de wolvenpot die we kennen is gemetseld boven de deur van het geboortehuis van Ignatius in het dorp Loyola.

Gevelsteen gemetseld boven de deur van het geboortehuis van Ignatius in het dorp Loyola

huis van Ignatius in het dorp Loyola. Het is een kleine vechtburcht uit begin 15e eeuw die nu helemaal is ingebouwd in een kolossaal barok monument ter ere van de heilige.

Een mooie versie van de wolvenpot werd aangebracht in de gevel van het jezuïetenhuis aan de Waverse Baan in Heverlee, bij gelegenheid van de herdenking van de 400ste sterfdag van Ignatius in 1956.

Vaak wordt de wolvenpot gecombineerd met een schild met afwisselend rode en gouden schuine banen. Dat verwijst naar de familie Onaz waar de Loyola's mee verbonden zijn: Alfons XI van Castilië had de familie Onaz in 1332 de toestemming gegeven om deze zeven banden te voeren op hun familie wapen. Ze verdienden die eer door de heldenmoed van zeven helden uit de familie bij een veldslag tien jaren eerder. De combinatie van de wolvenpot met rode en gouden banen wordt gebruikt door veel buitenlandse jezuïetenscholen, en is ook te vinden in het logo van de internationale vereniging van oud-leerlingen.

Jan Stuyt s.j.

Het boek Jesaja in samenhang met andere stemmen in het Oude Testament

De studie van de Heilige Schrift is een belangrijk onderdeel van de theologische opleiding. Jarenlang doceerde Han Renckens s.j. (1908-2001) het Oude Testament. Eerst in Maastricht, later in Amsterdam. In 1961 publiceerde hij een boek over de profeet Jesaja: "die als mens en als gelovige van zulk een formaat is, dat zijn woorden iedereen rechtstreeks kunnen aanspreken. Ieder die werkelijk mens en daarom ook 'ergens' gelovige is".

Zijn opvolger werd Wim Beuken s.j. (1931), die eerst in Amsterdam, later in Nijmegen en weer later in Leuven doceerde. Wim publiceerde vier banden commentaar op Jesaja, tussen 1979 en 1989. Hij is nu met emeritaat en woont nog altijd in Leuven. In Nijmegen was van 1998 tot 2005 Ulrich Berges MSC (1958 geboren in Münster) de hoogleraar Oude Testament: op de leerstoel die eerder bezet werd door Wim Beuken. Samen hebben zij jarenlang aan een groot, zesdelig commentaar over het Bijbelboek van de profeet Jesaja geschreven.

Ter gelegenheid van de publicatie van het laatste deel van hun commentaar op de profeet Jesaja in de serie 'Herders Theologischer Kommentar zum Alten Testament' vond vorig jaar november aan de katholieke theologische faculteit van de Universiteit van Bonn een academische viering plaats. De beide auteurs, Wim Beuken en Ulrich Berges, die nu hoogleraar Oude Testament in Bonn is, waren aanwezig. De eerste drie delen van deze commentaar schreef Wim Beuken, de laatste drie delen zijn van de hand van zijn collega Ulrich Berges. In een ode aan beide professoren sprak Dominik Markl s.j. (geboren 1979, Innsbruck), hoogleraar Oude Testament aan het Institutum Biblicum in Rome, een feestrede uit met de titel: 'Het boek Jesaja in het concert van oudtestamentische stemmen'.

Voorafgaand aan de feestrede sprak de decaan van de theologische faculteit van Bonn in zijn dankwoord over de betekenis van deze commen-

Wim Beuken s.j.

Prof. dr. Ulrich Berges

taar voor zijn faculteit, de universiteit en de wetenschap. Mevrouw Maria Steiger sloot zich namens de uitgever Herder Verlag hierbij aan. In zijn dankwoord onderstreepte Wim Beuken dat deze lijvige commentaar Ulrich Berges en hem zo'n twintig jaar in spanning gehouden heeft. Het eindresultaat, van zesenzestig hoofdstukken kan niet toegeschreven worden aan drie of aan meer individuele auteurs, maar aan een Jesaja traditie of 'school'. De commentaar verwerkt vele Jesajastudies die de laatste halve eeuw wereldwijd zijn verschenen.

Het wonder van de openbaring

In de feestrede benadrukte Dominik Markl in vele toonaarden hoe de laatste hoofdstukken van Jesaja 55-66 tot stand zijn gekomen in creatieve samenspraak met eerdere delen. Dankzij voortschrijdend inzicht ofwel 'voortschrijdende openbaring' hebben

de eindredacteuren van Jesaja de hoofddelen 1-39 en 40-54 met terugwerkende kracht ingrijpend bewerkt. Met behulp van literaire methodes in de Bijbelwetenschap verhelderen Beuken en Berges de verschillende etappes en de historische groei van 'het boek' Jesaja van vóór de ballingschap, tijdens de ballingschap en ná de ballingschap (van 700 tot 300 jaar voor onze jaartelling). Het rijpingsproces dat de schrijvers van het boek Jesaja hebben doorgemaakt kan rustig een 'openbaring' genoemd worden.

Deze openbaring heeft drie ingrijpende inzichten opgeleverd voor de geschiedenis van de godsdienstwetenschap in het algemeen. Op de eerste plaats contrasteert 'de profeet Jesaja' de lachwekkende machteloosheid van de Babylonische goden tegenover de universele macht van JHWH. Hiermee houdt Jesaja een pleidooi voor monotheïsme en levert hij, intensiever dan menig theoloog of filosoof, een staaltje van religiekritiek: Er is geen andere dan de Ene. Op de tweede plaats is JHWH volgens 'Jesaja'

een bevrijdende God, die zijn volk, al voor dat het in ballingschap wordt weggevoerd, belooft ook weer terug te voeren. Op de derde plaats garandeert JHWH, volgens 'Jesaja' dat na de terugkeer van de ballingen naar Sion, ook de volkeren zich in Sion aansluiten.

Hiermee verwoordde Dominik Markl hoe het profetische werk, aan traumatische ervaringen voorbij, gerijpt is tot een boodschap over God en zijn volk die de tand des tijds kon en kan doorstaan. Zo heeft Jesaja steeds weer opnieuw een bevrijdend licht geworpen op turbulente tijden. Deze commentaar is daarom niet alleen een boek dat op de planken hoort van iedere bibliotheek, maar ook een boodschap heeft voor lezers en lezeressen die zich de moeite getroosten om zich door de zesenzestig hoofdstukken van Jesaja heen te slaan. Aan het einde van Jesaja 66 komen de leidende perspectieven en theologische kernpunten van het hele boek in beeld.

Ben de Bock

IN MEMORIAM

Ignace Reynaert (1934-2023)

Ignace Reynaert werd geboren in Brugge op 12 april 1934 in een gezin met twaalf kinderen waarvan Ignace de jongste was. De oudste zoon werd diocesaan priester. De tweede zoon Albert († 2015) is ingetreden bij de jezuïeten nog voor Ignace geboren werd.

Ignace trad zelf in te Drongen in 1952, na zijn Latijns-Griekse humaniora in het Brugse Sint-Lode-wijkscollege. De daaropvolgende vormingsjaren verliepen volgens het geijkte schema.

Na de twee jaren noviciaat drie jaren juvenaat die deels besteed werden aan de studie van de klassieke talen. Vervolgens drie jaren studie van de filosofie en twee jaren stage op het Sint-Barbaracollege te

met als hoogtepunt zijn priesterwijding op 31 juli 1965. Aansluitend deed hij ook zijn derde proefjaar in Drongen en voltooide hij de studie van de klassieke talen aan de universiteit van Gent met de 2e licentie. De 'laatste geloften' legde

hij af op 25 maart 1973.

Het heeft een tijdje geduurd voor Ignace ontdekt heeft wat zijn tweede roeping zou worden. Dat liet zich soms voelen in de omgang met anderen. Eerst heeft hij zich gedurende een aantal jaren gewijd aan het onderwijs in de Hasseltse verpleegstersschool (1968-1977). In die periode was er in het gehucht Godsheide een nieuw retraitehuis in aanbouw. Hij was er de eerste bewoner van. Daar heeft hij zijn tweede roeping ontwikkeld. Hij mocht in Québec een sabbattijd doorbrengen bij pater Cusson, de specialist van de 'Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven' (1 1 Ignace is bij ons een pionier geworden van deze vorm van In 1983 kon hij in het noviciaat van Oudergem zijn ervaring als begeleider verder ontwikkelen. In dezelfde

hoedanigheid verbleef hij drie jaren in Bukavu. Terug in België werd Drongen zijn nieuwe standplaats. Hij werd er minister (1989-1999). Aan hem is het kleine bos op het uiteinde van het domein te danken.

In 1999 maakte hij de cirkel rond door opnieuw in Godsheide aan geestelijke begeleiding te doen. Na de opheffing van dit bezinningscentrum (januari 2007) zette hij zijn activiteit verder in Heverlee. Vier jaar geleden kreeg hij de diagnose te horen: hij begon aan dementie te lijden. Over dat slechte nieuws sprak hij heel rustig en openlijk. Hij overleed op zaterdag 8 juli 2023. Op zijn uitvaart, in het midden van de vakantie, verschenen naast vele leden van zijn grote familie ook velensen die hij als geestelijke begeleider had weten te raken.

Wim Vandeputte (1928-2023)

Wim werd op 6 september 1928 geboren in Stavele (West-Vlaanderen) op de boerderij van Cyriel Vandeputte en Jeanne Nuttens als oudste van hun negen kinderen. Wim volgde de Latijns-Griekse humaniora op het college te Ieper. Daarna trad hij in te Drongen (1947).

Na het noviciaat doorliep hij het traditionele parcours van de vorming. Dat begon met het juvenaat (twee jaar studie om het diploma van de kandidatuur klassieke talen te behalen, de legerdienst in Aalst en drie jaren filosofie in Leuven. En dan, gewoontegetrouw, de stage. Wim was gedurende vier jaren surveillant op een college, in Turnhout, in Borgerhout en vooral in Aalst. Aan de studie van de theologie besteedde hij twee jaren in Leuven en twee jaren in Heverlee (1958-1962). In dat nagelnieuwe huis werd hij priester gewijd 10 augustus 1961. Na zijn derde noviciaatsjaar in Drongen kon zijn eigenlijke

apostolische loopbaan beginnen.

Wim heeft een wel heel opmerkelijke apostolische levensloop gekend. Hij heeft maar op twee plaatsen gewoond, in Leuven van 1963 tot 1991 en in Heverlee van 1991 tot het einde. En hij heeft overall hetzelfde werk gedaan, jaar na jaar. Hij was het type van de operarius: retraites geven aan jongeren en later ook aan religieuzen, recollecties prediken voor verschillende groepen, geestelijke begeleiding geven, (zoekende) mensen ontvangen in de spreekkamer. Bijzonder veel vreugde beleefde hij aan zijn groep van de Charismatische Vernieuwing.

Vanaf 1998 trok hij minder naar buiten. Wel kwamen mensen hem nog opzoeken. Ook ging hij op de fiets nog hier en daar de mis lezen. Langzaam verminderden echter zijn cognitieve vermogens en zijn fysieke krachten. Hij overleed in de nacht van 12 op 13 september 2023, 95 jaren oud.

Wim genoot als taaie wandelaar intens van de natuur. Zijn doorzettingsvermogen hield echter enig risico in. Er kwam in huis een elektrische fiets beschikbaar, een buitenkans voor hem. Maar op een dag reed hij te snel een helling af, met een schedelbreuk en een

hersenschudding tot gevolg. Dat was het begin van een geleidelijke fysieke achteruitgang.

Wim toonde een niet aflatende dankbaarheid aan de mensen om zich heen, aan de mensen die hem kwamen bezoeken. Tot op het laatste drukte hij zijn verbondenheid met hen uit, met niet meer dan een lichte handdruk toen hij geen woorden meer kon spreken. Wim is veel mensen met zijn vriendelijkheid nabij geweest. Zoals wij lezen in een Paulusbrief: "Uw vriendelijkheid moet bij alle mensen bekend zijn."

Pater Wim Mercelis (1934-2023)

Wim werd geboren in Antwerpen op 10 mei 1934 in het gezin van Jozef-Jan Mercelis en Georgette Plouvier als derde van vijf kinderen. Hij volgde de Latijns-Griekse humaniora in het O.-L.-Vrouwcollege te Antwerpen en op 18-jarige leeftijd trad hij in te Drongen.

Na twee jaar noviciaat volgden de gebruikelijke vormingsjaren. Na enkele jaren besteedde aan de studie van de klassieke talen, aan de legerdienst en aan de studie van filosofie kon hij kennismaken met het missiewerk in Afrika. Hij was er surveillant in het college van Bukavu en in het college van Bujumbura. Terug in

België deed hij vier jaar theologie in Heverlee om tot priester gewijd te worden op 31 juli 1965.

In 1967 keerde hij terug naar het Afrikaanse missiegebied, naar bisdom Popokabaka. Hij leerde het bisdom kennen van Noord naar Zuid en van Zuid naar Noord. Hij was zowat het prototype van de rondreizende priester ("broussard"). Wim heeft gedurende 45 jaar de evolutie van de dorpspastoraal meegemaakt, de oprichting van de Communités de Base, de vorming van catechisten en ontwikkelingshulpers. Wim kende de parochie, de samenstelling van de gezinnen, de leiding van de scholen.

Als ware broussard was Wim een taaie wandelaar. Maar allengs werd het stappen moeilijker. In 2012 besliste hij in Heverlee te blijven. Maar niet om stil te blijven zitten. Hij vond een nieuwe 'parochie' in de wijk rond het huis van Heverlee. Hij leerde er de bewoners kennen en de bewoners hem. Hij doorliep alle straten en sprak iedereen aan die hij ontmoette. Bewegen was een noodzaak voor hem, eerst met een stok, dan met twee stokken, dan met een rollator, ten slotte met een rolstoel. Maar altijd zag je hem met zijn glimlach.

Was hij zo opgewekt en vriendelijk van nature? Wellicht wel maar daarbij kwam nog een boekje dat hij altijd bij zich had, namelijk "Het Dagboek van een Vriendschap" van Egied van Broeckhoven. Zijn exemplaar was helemaal beduimeld. In de diepe mystieke teksten van deze medebroeder vond hij kracht, vrede en vreugde. De laatste maanden nam de pijn toe, het stappen werd steeds moeilijker. Hij overleed plots op zijn kamer, op zondag 17 september 2023. Hier passen enkele zinnen uit de brief van Paulus aan de Romeinen: "Bemin elkaar hartelijk met broederlijke liefde, wees vurig van geest, dien de Heer. Laat de hoop u

blij maken en volhard in het gebed. Wie anderen kan bemoedigen, moet het doen."

Peter Koper (1931-2023)

Peter was het derde kind in een katholiek gezin van zes jongens en een meisje, dat woonde in Amsterdam-oud-West. Hij volgde het gymnasium aan het Ignatiuscollege aldaar. Op 7 september 1952 trad Peter in navolging van zijn oom Jan Koper in bij de jezuïeten in Grave. Op 31 juli 1962 werd hij priester gewijd in Maastricht.

Na zijn priesterwijding werkte Peter als retraiteleider en agoog in Huize Regina Pacis/ Kapellerput in Heeze, waar hij het accent hielp verleggen van retraites naar vormingswerk in een bredere zin. Van 1973-1983 was Peter studentenpastor in Utrecht in samenwerking met de Evangelische Universiteits Gemeente; daar werkte hij in team van drie katholieke pastores en zeven dominees.

Vanaf 1973 specialiseerde Peter zich in de psychosynthese door cursussen en stages te lopen in Nederland, Amerika en Engeland. Vanuit zijn eigen Centrum in Utrecht heeft hij tot op hoge leeftijd vele mensen als therapeut begeleid en hen geholpen om katholieke hun eigen weg te vinden.

Hij was daarbij geen zachte heelmeester. Intuïtief voelde hij aan of mensen eerlijk waren en hij ging heel diep naar het kernpunt. Vaak zag hij al vroeg wat iemand zou kunnen zijn als het puin eenmaal geruimd zou zijn en de zelfwording gerealiseerd. In de boekjes, die hij over zijn ervaringen schreef, gunt hij ons een blik in zijn werkwijze en de heilzame uitwerking die die had op vele mensen van allerlei slag. Als priester-therapeut besteedde hij meer aandacht aan het transcendente dan gebruikelijk.

Peter ging regelmatig voor in parochies en bij religieuze gemeenschappen. Hij was ook bijna dagelijks te vinden in de Domkerk, waar hij graag mediteerde. Bij zijn uitvaart hield ds. Willem Roskam,

Er leefde in Peter een liefde voor de traditie, voor religieuze muziek, hij was gevoelig voor kunst, speelde goed piano en orgel en kon prachtige wand- en tafelkleden borduren, maar in Peters karakter zat ook de profetische kant om de waarheid klip en klaar te verkondigen, hij bespaarde je de waarheid niet als hij dacht dat dat je kon bevrijden.

Lang heeft Peter alleen gewoond in een groot huis in de binnenstad van Utrecht, waar hij veilig zijn cliënten kon ontvangen. Toen zijn gezondheid dat niet meer toeliet en bovendien zijn goede vriend Hans, de koster van de Domkerk, plotseling stierf kwam hij in april 2023 naar het verzorgingshuis Aqua Viva in Nijmegen. Hij bleef helder van geest tot het einde, maar zijn krachten waren op. Op 19 september had hij 's morgens nog gebeld met zijn broer en boodschappen besteld. In de namiddag overleed hij, rustig zittend in zijn stoel.

Levenslessen van Nikolaas Sintobin s.j. blijven niet onopgemerkt

"Levenslessen. Hoe oude wijsheid jouw leven in bloei zet" is de titel van het nieuwe boek dat Nikolaas Sintobin schreef. De oorsprong van dit boek is bijzonder. Nikolaas schrijft hierover:

"Enkele jaren geleden werd ik gecontacteerd door de hoofdredactrice van een damestijdschrift, *Liefke* geheten. Later werd dit LFK. Zij had een bijzondere vraag. *Liefke* was - het magazine is intussen overleden aan het coronavirus - een puur seculiere publicatie. Het was niet de bedoeling om er op welke wijze dan ook over God, Jezus of gebed te schrijven. In elk nummer werd een bepaald thema uitgediept. De hoofdredactrice was, als enige in het team, christen. Ze zocht christelijke auteurs want zo wist ze me te vertellen: "Ik wil immers inhoud". Maar dan moest ik wel bereid zijn om te schrijven op volstrekt seculiere leest.

Lang hoefde ik niet na te denken. Ik ben de uitdaging maar wat graag aangegaan. Paus Franciscus roept ons steeds weer op om naar de grenzen van de Kerk te gaan en ook daarbuiten. Hier kreeg ik een buitengewone kans daartoe. Vier jaar lang heb ik telkens het hoofdartikel van dit luxe-tijdschrift geschreven. Het boek is de compilatie van al deze bijdragen.

In dit boek vind je twintig overwegingen over het leven van alle dag. Elke bijdrage verkent één thema: zoals stilte, creativiteit, liefde, kiezen, geduld, trots, intuïtie. Eigenlijk zijn het stuk voor stuk mijmeringen geïnspireerd door de ignatiaanse spiritualiteit. Zo geschreven dat mensen, met om het even welke levensbeschouwelijke achtergrond, zich erbij thuis konden voelen. Niet christenen, maar net zo goed christenen, van de verschillende kerken.

Alle christelijk of ignatiaans jargon is dus strikt vermeden en ik heb gekozen voor een uitsluitend seculier taalgebruik. Dat vroeg creativiteit. Soms ging dit ten koste van nuances. Jargon dient immers wel degelijk ergens voor. Het winpunt was echter dat ik op deze wijze een brede groep mensen kon bereiken die anders helemaal buiten bereik lagen. Ook dat ik die mensen vragen kon stellen en sporen kon aanreiken die zij normaliter niet aangereikt hadden gekregen.

Want de essays zijn wel degelijk stuk voor stuk doorwoven met de grote theologische vraagstukken. Ook biedt het allerhande elementen van antwoord geïnspireerd door de ignatiaanse spiritualiteit. In het hele boek komt het woord 'God' tweemaal voor en de naam van Jezus helemaal niet. Dat belet niet dat meerdere pastores, zowel katholiek als protestant, mij schreven dat ze het boek gebruiken als inspiratiebron voor hun preken.

Hoeft het gezegd dat ik niet weinig opgetogen was toen ik vernam dat het boek genomineerd is voor twee prijzen? In Vlaanderen voor het beste spirituele boek van het jaar en in Nederland voor het beste theologische boek."

Nikolaas Sintobin s.j.

Nikolaas Sintobin, *Levenslessen. Hoe oude wijsheid jouw leven in bloei zet*, KokBoekencentrum/Lannoo, 2023, 173 p., € 20,-. Ook verkrijgbaar als e-book (€ 11,99).

Een nieuw begin - laatste geloften Jos Moons s.j.

Geknield kijkt Jos Moons naar de opgeheven hostie en spreekt hij langzaam zijn laatste geloften uit. Jos is al veertien jaar jezuïet maar met deze geloften verbindt hij zich opnieuw met de jezuïetenorde, en de Orde met hem.

Deze mooie en ontroerende plechtigheid vond plaats op zondag 1 oktober in de Sint-Jan-de-Doperkerk (Begijnhofkerk) in Leuven. De kerk is het thuis van de Universitaire Parochie (UP). Die plek was niet zomaar gekozen. Sinds enkele jaren is Jos hier een van de voorgangers en kent de mensen goed. Het was mooi om te zien hoe de lokale geloofsgemeenschap deze gelofteviering droeg.

Pastoor van de UP, Jacques Haers s.j., verwelkomde familie, vrienden, medebroeders en de andere kerk-gangers. Regionaal overste Marc Desmet s.j. hield een mooie homilie waarin hij inging op de geloften. De preek eindigde met een wens aan Jos: "Moge de laatste geloften jou, Jos, helpen om te gaan met de begrenzingen van je menszijn om onbegrensd en grensverleggend beschikbaar te zijn voor de zaak en de persoon van Jezus."

Veel te doen over de laatste geloften dus. Maar wat houden die nu eigenlijk in? Jos heeft in 2011 al beloofd jezuïet te worden. Vervolgens heeft hij bepaald niet stilgezeten. Zomaar een greep uit zijn vele bezigheden: een doctoraat geschreven, les geven aan verschillende universiteiten, artikelen schrijven, mensen begeleiden en retraites geven. Een belangrijk thema waar Jos nu veel aan werkt is synodaliteit.

Na al die jaren van drukke bezigheden dan nu dan het officiële moment van de laatste geloften. Het uitspreken van deze geloften vindt plaats vlak voor de communie. Knielend voor de door Marc Desmet omhooggehouden hostie. Rustig en helder klinken de woorden van toewijding aan God en aan de mensen om hem heen. Je voelt: hier gebeurt iets bijzonders.

Met het uitspreken van de laatste geloften is Jos ingegaan op de uitnodiging om zich opnieuw met de jezuïetengemeenschap te verbinden en door de jezuïeten ook zo aanvaard te worden. Een bijzonder gemeenschapsmoment. Familie, vrienden, collega's uit het Ignatiaanse netwerk, medebroeders en de lokale kerkgemeenschap die Jos goed kennen, mochten delen in dit moment van Jos' toewijding. De dag dat Jos zijn geloften aflegde vond plaats aan de vooravond van de grote Bisschoppensynode

over synodaliteit in Rome. Hier werd door gelovigen van over de hele wereld gesproken over hoe we samen als Kerk op weg zijn en in welke richting. In dit grote gesprek, waarin luisteren naar elkaar centraal staat, wordt er geprobeerd open te staan voor de inspiratie van de heilige Geest. Dit zoeken naar de werking van de Geest, binnen het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), was juist het onderwerp van het proefschrift van Jos. Dit tekent Jos: serieus en academisch mensen begeleiden in hun nadenken over geloof en daarin zoeken naar hoe de heilige Geest spreekt.

Na de viering was er gelegenheid om Jos te feliciteren tijdens een receptie, die nadien werd voortgezet in de jezuïetencommunity aan de Maria Theresiastraat. Het was een mooie gelegenheid om de twee huizen te laten zien aan vrienden en medebroeders. Inmiddels zijn beide huizen (nummer 90 en 92) volop in gebruik. Hoewel het twee huizen zijn, waar dertien jezuïeten wonen, is het duidelijk één gemeenschap.

Bastiaan van Rooijen s.j.

DRONGEN

Oude Abdij
Drongenplein 26,
9031 Drongen (bij Gent).

AVONTUUR VAN DE STILTE

Een weekend om tot stilte te komen en te (leren) bidden
Verdieping in de ignatiaanse spiritualiteit
1-3 december 2023

Meer informatie:

<https://www.oudeabdij.be/avontuurvandestilte.html>

TERUGBLIK

Begin van je vooruitblik
27-30 december 2023

Een ignatiaanse retraite tussen Kerstmis en Nieuwjaar om terug te kijken op de voorbij tijd, om zo hopelijk met vernieuwde blik vooruit te gaan! Via input en opdrachten komt je tot verstillen en reflectie. Er is ook uitwisseling met andere deelnemers.

Meer informatie:

<https://www.oudeabdij.be/terugblik-retraite.html>

MET BEELDEN OP VERHAAL KOMEN

Filmretraite
26-30 januari 2024

Ignatiaanse groepsretraite in stilte.
Bijbelverhalen, film en je eigen verhaal raken aan elkaar en wijzen je een weg naar de toekomst.

<https://www.oudeabdij.be/go-en-film.html>

GEESTELIJKE OEFENINGEN

met persoonlijke begeleiding
tijdens de ZOMER
Er zijn 3 periodes van retraites: GO1, GO2, GO3;
telkens voor vijf of acht dagen.
Deze dagen verlopen in stilte (de maaltijden ook).

Startdata van de retraites zijn: 8, 18 en 28 juli 2024.
De volledige GO (30 dagen) worden eveneens aangeboden.

Meer informatie:

<https://www.oudeabdij.be/zomergo.html>

AMSTERDAM

PLATFORM IGNATIAANSE SPIRITUALITEIT

Meer informatie:

<https://platform-ignatiaanse-spiritualiteit.org>

Het gaat niet om allerlei vrome dingen
of mooie theoretische beschouwingen,
maar dat we echt van betekenis kunnen zijn
en daardoor mensen kunnen inspireren
om zichzelf verder te ontwikkelen
en te groeien in geloof.
Om zich te laten inspireren door het evangelie
met onze spiritualiteit als richtingwijzer.

Glenn ter Veer

Directeur Platform voor ignatiaanse spiritualiteit.

Jezuieten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.
Het verschijnt driemaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.
Het blad is in principe gratis.
Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.